

Rozhovor s Annou Kárníkovou

Zdeněk Patzelt

Odbor pro udržitelný rozvoj na Úřadu vlády ČR je relativní novinkou, vznikl v roce 2014. Co vedlo k jeho založení?

Řada problémů, kterým dnes čelíme, není řešitelná pouze v rámci jednotlivých resortů. Jako příklad bych uvedla sucha, kterým jsme v minulých letech čelili a ještě čelit budeme. Předcházet jim a omezovat jejich negativní dopady vyžaduje spolupráci hned několika různých resortů, ale také dlouhodobá opatření, která jdou nad rámec jednoho volebního období. Příkladem může být iniciace zásadní změny hospodaření v krajině, která povede ke zvýšení její retenční schopnosti.

Pro takové nadresortní úkoly strategického charakteru ale nejsme dobře institucionálně zařízeni, resorty mezi sebou do různé míry soutěží o rozpočet či soupeří v přístupu k agendám, jiné zase nechávají ležet ladem. Rozděluje je často i jiný typ odbornosti a perspektivy, a tedy i jazyk, kterým se snaží

u nich rezonuje sdílený účel jejich práce a zaměření se na společné řešení problémů, což umožňuje překonávat alibismus a pasivitu. Přála bych si, aby státní služba v České republice získala v budoucnu podobný étos.

Proč je důležité, aby Česká republika měla svou vizi dlouhodobého rozvoje? Co můžeme čekat od dokumentu *Česká republika 2030*?

Jak už jsem zmínila, bez sdílené vize je velmi těžké spolupracovat na řešení komplexních problémů. *Česká republika 2030* obsahuje podle mého názoru velmi kvalitní analýzu trendů, které nás ovlivní v blízké budoucnosti. Patří mezi ně například postupující digitalizace, změna klimatu, oslabování reprezentativní demokracie nebo narůstající společenské nerovnosti. Státní správa musí být schopna tyto trendy analyzovat a chápat jejich dopady, abychom nevytvářeli pouze reaktivní politiky, které mohou v konečném důsledku způsobit více problémů, než jich vyřeší.

Velkou výzvou je také využití synergií politických opatření – pokud podpoříme čistou mobilitu, významně tím ovlivníme

Udržitelný rozvoj je velmi komplexní záležitost a vyžaduje nejen změnu jednotlivých opatření, ale i změnu myšlení a organizace lidské společnosti.

Zajímavým příkladem, jak na zmíněné problémy reagovat, může být Skotsko, kde před několika lety zcela proměnili pojetí a fungování státní správy. Stanovili si vizi pro svůj rozvoj, zrušili jednotlivá ministerstva a ministři a ministryně jsou nově zodpovědní za naplňování částí vize (například zdravé, bezpečné a prosperující Skotsko) a pracují tak s odbory napříč dřívějšími ministerstvy. Velmi silně

lidské zdraví či klimatickou změnu. Taková řešení vyžadují sice vysokou míru spolupráce a žádají si svůj čas, přesto jsou ve svém důsledku nejen efektivnější, ale i levnější. Cíle, které stanovuje *Česká republika 2030*, můžeme porovnat s cíli již existujících strategických dokumentů (máme jich neuvěřitelných zhruba 150) a uvidíme, zda všichni táhneme jedním směrem.

Česká republika 2030 vznikala jeden a půl roku a je v ní energie a odbornost mnoha desítek expertek a expertů. Naším cílem bylo, aby vznikl srozumitelný, ale nezjednodušující dokument založený na pronikavé analýze současných problémů a trendů. *Česká republika 2030* formuluje pro státní správu a všechny další aktéry jeden hlavní cíl, a sice zlepšování kvality života, aniž by tento rozvoj byl na dluh, ať už životního prostředí, generací budoucích, ale i současných, tedy na úkor určitých lidí a týmů i soudržnosti naší společnosti. Dokument je nyní v posledním kole konzultací s resorty, sociálními partnery a sdruženími obcí a měst, do konce března 2017 jej projedná a – jak doufáme – i schválí vláda.

Jak se proměňuje chápání udržitelného rozvoje ve světě a u nás?

Dnes už je zřejmé, že tlak člověka zcela promění fungování přírody. Studie Stockholm Resilience Centre ukazuje celkem osm oblastí, kde již narážíme nebo v blízké budoucnosti narážíme na jejich limity. Buď se tak stane řízeně a s ohledem na neznatelnější z nás, nebo chaoticky a formou bojů o zdroje, ve kterém bude vládnout právo silnějšího. Je to ohromná výzva, asi největší změna od dob masivní industrializace a vzniku moderních společností.

Myslím, že tuto přicházející transformaci už mnoho firem, organizací i jednotlivců pochopilo jako příležitost, a postupně vzniká více a více alternativ k současnému neudržitelnému systému – ať už v oblasti zemědělské produkce a distribuce, využíváním materiálů, nebo technologicko-sociálních inovací. Byť se koncept udržitelného rozvoje vyvíjel primárně na ekonomicko-environmentálním rozhraní, nabývají nyní na významu také otázky sociální (nerovností, zdraví) a otázky vládnutí – jaké instituce, nástroje a myšlení potřebujeme, abychom tuto transformaci zvládli.

Česká společnost, alespoň jak mohu soudit, se sice v posledních letech postupně osvobodila od jednoduchého ekonomizujícího pohledu na rozvoj – od málokoho dnes už naštěstí uslyšíte, že na dobré

PhDr. Anna Kárníková ředitelka Odboru pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České republiky	
Vzdělání Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (PhDr., Evropská studia)	
Praxe	Úřad vlády ČR – ředitelka Odboru pro udržitelný rozvoj
01/2017–dosud	Úřad vlády ČR – vedoucí oddělení pro strategické řízení, vedoucí oddělení pro udržitelný rozvoj
02/2014–dosud	Německá nadace Friedrich-Ebert-Stiftung v Praze
2010–2014	Britská nezisková organizace Integrity Action v Jeruzalémě
2009–2010	Výzkumná instituce European University Institute pro evropské politiky ve Florencii
2009	

životní prostředí si je třeba nejprve vydělat. Řada českých neziskových organizací a firem prakticky dokazuje, že dobře promyšlená environmentálně příznivá řešení mají zároveň pozitivní sociální a ekonomické dopady. V české společnosti ale bude ještě třeba hodně posilovat schopnost pochopit, že existují tzv. win-win řešení, při kterém nikdo netratí.

Z prvních kroků nové administrativy USA je právě v těchto dnech patrna radikální změna i v přístupu ke klimatickým změnám. Jaký to bude mít vliv?

Nemyslím si, že by postoje nového amerického prezidenta mohly nějak zvrátit trend směrem k nízkouhlíkovému profilu americké ekonomiky. Více než polovina amerických států má v současnosti nastavené cíle pro zvyšování podílu obnovitelných zdrojů. Nejedná se jen o obvyklé ochranu přírody podporující státy, jako Kalifornie (která v současnosti sleduje cíl snížení emisí o 40 % k roku 1990), ale také o státy, které

z fosilních zdrojů těží, jako je Texas. Investice do obnovitelných zdrojů také v Americe navíc přináší stále více pracovních míst, což je jedna z klíčových Trumpových agend.

Globální rozvojový rámec do roku 2030 byl za české účasti přijat na summitu OSN v New Yorku v září 2015. Co přináší a jak se k němu staví Česká republika?

Agenda 2030 a v ní obsažených 17 cílů udržitelného rozvoje je takovou tichou revolucí v přemýšlení o planetárním rozvoji. Předcházející Rozvojové cíle tisíciletí byly relevantní pouze pro rozvojové státy, protože se zaměřovaly na jevy jako dětská a mateřská úmrtnost nebo dostupnost pitné vody. Cíle udržitelného rozvoje jsou univerzální. Najde se v nich každý stát, protože každý ze států řeší, nebo v budoucnu bude muset řešit, otázky udržitelného zemědělství, spravedlivých mezd a dobré práce nebo čisté energie. Nikdo z nás nedošel ještě do cíle, všichni máme co zlepšovat, téměř vždy se objeví nezamýšlené důsledky naší snahy dosáhnout pokroku v jedné oblasti, které ovlivní oblast jinou.

Pro Českou republiku fungují tyto cíle jako dobrá fólie, prostřednictvím které vidíme, kde máme oblasti, v nichž jsme silní, a kde naopak máme potenciál pro další rozvoj. Ve vztahu k Agendě 2030 si také můžeme jasněji uvědomit, jakým způsobem Česká republika ovlivňuje rozvoj v jiných státech, a ptát se po naší zodpovědnosti vůči rozvoji za našimi hranicemi. Dobrým příkladem jsou třeba krmiva z GM sóji dovážená z Latinské Ameriky, kterými masivně krmíme naše zvířata. Nejen že tím ničíme vzácné pampy, ale bereme si tím i příležitost zlepšovat stav naší půdy v ČR pěstováním pícnin a krmit zvířata přirozenějším krmivem.

Udržitelný rozvoj je velmi komplexní záležitost a vyžaduje nejen změnu jednotlivých opatření, ale i změnu myšlení a organizace lidské společnosti.

Paní ředitelko, děkuji vám za rozhovor a přeji mnoho úspěchů ve vaší práci.